

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**PROMĚNA EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU V KONTEXTU
NOVÝCH MÉDIÍ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Adéla Šrámková

Specializace v pedagogice, obor Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 31. března 2020

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala panu Doc. PhDr. Danielu Bínovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc, za velmi milý a vstřícný přístup, za cenné rady, které mi při vypracování bakalářské práce poskytl.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla ŠRÁMKOVÁ**
Osobní číslo: **P17B0218P**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Český jazyk se zaměřením na vzdělávání**
Téma práce: **Proměna epistolárního románu v kontextu nových medií**
Zadávající katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Zásady pro vypracování

Práce se zabývá zkoumáním možností a reality rozvíjení epistolárního románu v prostředí nových medií, práce postupuje tak, že v teoretické části je vymezen epistolární román a postiženy základní kontury jeho vývoje. Těžiště práce spočívá v mapování a srovnávání textů současné produkce jak v zahraničí, tak i v českém prostředí. Zjištěné texty příslušné ke hledanému typu jsou podrobeny analýze, srovnání a posouzení.

Rozsah bakalářské práce: **30 normostran**
Rozsah grafických prací: **není stanoven**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

PIORECKÝ, K. *Česká literatura a nová media.*
CULLER, J. *Krátký úvod do literární teorie.*
EAGLETON, T. *Úvod do literární teorie.*
INGARDEN, R. *O poznávání literárního díla.*
POSPÍŠIL, I. *Rozpětí žánrů.*
MOCNÁ, D.; PETERKA, J. *Encyklopedie literárních žánrů.*
BARTHES, R. *Kritika a praxa.*

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D.**
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **30. května 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2020**

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

Prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc.
vedoucí katedry

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD.....	3
1 EPISTOLÁRNÍ ROMÁN V TIŠTĚNÉ LITERATUŘE	4
1.1 VYMEZENÍ POJMU ROMÁN.....	4
1.2 VYMEZENÍ POJMU EPISTOLÁRNÍ ROMÁN	5
1.3 STRUKTURA EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU	6
1.4 HISTORIE EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU.....	8
2 EPISTOLÁRNÍ ROMÁN V ELEKTRONICKÉ LITERATUŘE	11
2.1 VYMEZENÍ POJMU ELEKTRONICKÁ LITERATURA.....	11
2.2 STRUKTURA EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU V ELEKTRONICKÉ LITERATUŘE.....	13
2.3 VYMEZENÍ NOVÝCH MÉDIÍ A JEJICH JAZYKA	15
3 ROMÁN V E-MAILECH	18
3.1 VÝBĚR ROMÁNŮ V E-MAILECH VE SVĚTĚ	18
3.1.1 Rakouská republika	18
3.1.2 Spojené království Velké Británie a Severního Irska.....	21
3.1.3 Spojené státy americké	24
3.1.4 Republika Bosna a Hercegovina	26
3.2 VÝBĚR ROMÁNŮ V E-MAILECH V ČESKÉM PROSTŘEDÍ	29
4 SMS ROMÁN	31
ZÁVĚR	33
RESUMÉ.....	35
SEZNAM LITERATURY	36

SEZNAM ZKRATEK

E-kniha – elektronická kniha

Úvod

Epistolární román neboli román v dopisech, má ve světě, ale i v českém prostředí svou dlouholetou tradici. Dopis jako prostředek pro vyjádření zpráv informativního charakteru nebo naléhavého charakteru, bez použití tropů a figur, se v historii řadí k běžnému způsobu dorozumívání. Avšak historie nám nabízí i takový druh dopisu, ze kterého se stalo postupem času i literární dílo, nový druh románu. Epistolární román je součástí literárních dějin od 18. století. Epistolární román tak prošel řadou změn. Zaměření práce spočívá ve zmapování epistolárního románu zapsaného s pomocí digitálních technologií.

V první části se práce věnuje termínu román, s pomocí literárních slovníků a odborné literatury je vymezována definice románu. Dále se práce věnuje již specifičtější problematice epistolárního románu. Je vymezena struktura a podoba epistolárního románu, představen zápis dopisu i deníkové formy. V následující kapitole je přecházeno k historii románu v dopisech.

Druhá část práce je zaměřena na zápis epistolárního románu s pomocí digitálních technologií. V této části jsou popisována nová média, elektronická literatura a je věnována pozornost struktuře románu v dopisech v nových mediích.

Těžiště této práce spočívá v mapování epistolárních románů, které vznikly v souvislosti se vznikem nových komunikačních médií. Za takový typ můžeme považovat román v e-mailech a dále pak SMS román. Všechny prezentované romány v e-mailech jsou v dnešní době dostupné i v knižní podobě, nikoli pouze v té elektronické. V českém prostředí je zatím znám pouze jeden původní román v e-mailech. Ze světového fondu budou podrobeny analýze a následnému srovnání čtyři díla.

Závěrečná kapitola se věnuje již pouze teoreticky SMS románu, jeho vymezení a struktuře.

Cílem bakalářské práce je především zmapování, dohledání a posouzení románů v e-mailech, které byly napsány a čtenáři se s nimi mohou seznámit jak v elektronické tak i v tištěné podobě. Toto téma bylo zvoleno s ohledem na menší míru rozvinutí takového typu románu v českém prostředí v porovnání se světem. Tento typ románu zažil na počátku nového tisíciletí jistý vzestup, dnes ale můžeme konstatovat, že nové typově podobné romány se nerozvíjejí v takovém měřítku, jako tomu bylo právě v počátcích vzestupu digitálních technologií.

1 EPISTOLÁRNÍ ROMÁN V TIŠTĚNÉ LITERATUŘE

1.1 VYMEZENÍ POJMU ROMÁN

Definovat román je poměrně nelehký úkol. I v dnešní době nalezneme mnoho definic, které se dále rozvíjí, anebo rozvíjí definice starší. Ale s jistotou můžeme říci, že se jedná o velice produktivní žánr.

Původnost slova román můžeme hledat ve francouzštině. „Z *franc. román = původně literární dílo psané národním, lidovým jazykem; od lat. Lingua romāna = jazyk románský, tj. lidový, na rozdíl od lingua latina = latina.*“¹

Josef Hrabák v knize Čtení o románu poukazuje na definování od německého filozofa Georga Hegela, který román vymežil jako *epos buržoazní společnosti*. Což z hlediska velké epiky podtrhuje význam románu. A zároveň poukazuje na to, že délka vývoje eposu je nesrovnatelná s délkou vývoje románu.²

Ve slovníku literární teorie, kde se tento název objevuje také, je dále vysvětlováno, že román plní v dnešní společnosti stejnou funkci jako v Antice epos.³ Nesmíme ale zapomínat na to, že epos je založen na mýtech. Oproti tomu román je založen na lidských osudech, na problémech spojených s lidskou existencí.⁴

V knize Kritika a pravda se nachází také jisté definování románu: „*Román znamená smrt, dělá ze života osud, ze vzpomínky užitečný děj a z trvání řízený a významem opatřený čas. Ale tato přeměna se může udát jen před očima společnosti. Právě společnost si vynucuje román, tj. komplex znaků, jakožto historii jistého trvání.*“⁵

K pojmu román se dále v knize Kritika a pravda váže i slovní spojení *passé simple*. Dříve toto slovní spojení označovalo druh minulého času, dnes se v běžné řeči již vůbec nepoužívá. Je to spíše vztah mezi časovostí a kauzalitou, jistá logika vyprávění.

¹ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Táborská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 317. ISBN 22-141-84

² HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. v Praze: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 5. ISBN 14-618-81

³ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Táborská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 318. ISBN 22-141-84

⁴ MOCNÁ, Dagmar, Josef PETERKA a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha Litomyšl: Paseka, 2004, s. 576. ISBN 80-7185-669-X

⁵ BARTHES, Roland. *Kritika a pravda*. Liberec: Dauphin, 1997. Studie (Dauphin), s. 39. ISBN 80-860-1953-5

„Předpokládá svět zkonstruovaný, vypracovaný, odpoutaný, redukován na významové linie.“⁶

K upřesnění definice románu nám dále může posloužit i Ottův slovník naučný, ve kterém je román definován takto: „Román – jest po dnešním pojmu druh krásné literatury, který vypravováním lidských osudů rozvíjí obraz lidského charakteru a obraz společnosti, doby nebo místa, s níž a na níž osoba lidská žije a jíž jest podmíněna.“⁷

Tato definice nám román podává už blíže specifikovaný, zejména na obsahovou stránku. Ale to, co definice již nezahrnuje je to, že román bývá fiktivním příběhem.

Nalézáme tedy velký počet definic tohoto rozsáhlého epického žánru. Tento literární žánr se neustále obměňuje a vyvíjí, a proto nebude jedna definice románu nikdy platná v celém svém znění na všechny druhy románů.

S jistotou ale můžeme konstatovat, že román je dílem rozsáhlým, členitým a zpravidla využívajícím více postav, míst, motivů a dějových linií.

1.2 VYMEZENÍ POJMU EPISTOLÁRNÍ ROMÁN

Ve starších publikacích nalezneme označení spíše epistolární román. „Epištola- nabádavý list (apoštola k věřícím) (14. st.). Z lat. Epistola, epistula z ř. epištole (poselství, dopis) od epistellō (posílám, oznamuji, nařizují) z epi-stéllō (vypravuji, vysílám, strojím).“⁸

V příručním slovníku české literatury je výraz epištola vymežován takto: „epištola je v nejužším slova smyslu užívána v Novém zákoně, v němž je zařazeno jedenadvacet epištol apoštolů, nejčastěji jsou epištoly sv. Pavla. Epištoly vytvářejí po evangeliích rozhodující část Nového zákona a byly to dopisy, které jejich autoři psali hlavně občanům různých míst (Korintu, Efesu aj.) nebo i jednotlivcům. Nabádali je k pevnosti ve víře, vysvětlovali jim, jak mají být správnými křesťany atd.“⁹

Původně výraz epištola disponoval neutrálním významem, ale později získal význam termínu označující dopis. Dopis, který je ale i poselstvím, poučením, radou atd. Zároveň,

⁶ BARTHES, Roland. *Kritika a pravda*. Liberec: Dauphin, 1997. Studie (Dauphin), s. 32. ISBN 80-860-1953-5

⁷ Kolektiv autorů. Ottův slovník naučný. *PDF knihy zdarma ke stažení* [online]. Praha, 1904, [cit. 2020-03-03]. *Díl XXI*. Dostupné z: <https://pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto21.pdf>, s. 928

⁸ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Třetí vydání (druhé přepracované a rozšířené vydání). Praha: Leda, 2015, s. 172. ISBN 978-80-7335-393-3

⁹ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. Brno: Centa, 2005, s. 179/180. ISBN 80-867-8503-3

nám ale historie dokládá i příklady přeneseného významu ve smyslu humorném nebo ironickém. Například: K. H. Borovský – Epištoly kutnohorské, K. Konrád – Epištoly k nesmělým milencům.¹⁰

Dopisy sloužily jako komunikační prvek. Primárně byly používány ke sdělování závažnějších zpráv, kde se pisatel obvykle snažil vyjadřovat velmi výstižně a krátce, mluvíme-li o dopisech úředních.¹¹ Ale také jsou zde dopisy soukromé. Soukromá korespondence se vzdaluje od striktních vět. Spíše se pisatel snaží dát listu i krásnou jazykovou formu, aby se k němu adresát mohl vracet, uschoval si jej a vždy ho jeho opakované přečtení mohlo potěšit. Toto platí i pro korespondenci, která původně nemusela být určena ani veřejnosti.¹² Totiž všechny tyto formy se v literatuře objevují, ať už pisatelé pomýšleli na jejich vydání, či nikoliv a uveřejnění následovalo. Všechny tyto typy působí dojmem autentičnosti.¹³ Ale fiktivní dopisy stály u zrodu této literární formy, epistolárního románu.¹⁴

Psaní dopisů bylo v Čechách velmi oblíbené v době humanismu. Prostřednictvím dopisů si osobnosti sdělovaly zejména revoluční a filozofické myšlenky. A především ne vždy toto bylo řečeno přímo. Používala se obrazná pojmenování, která v textech převládala a odkazovala tak nepřímě na události, o nichž si osobnosti dopisovaly. V tomto ohledu je významnou osobností u nás například Racek Doubravský z Doubravy, který se zabýval tím, jak psát dopisy a jejich stylistikou.

Epistolární román je tedy románem psaným především dopisy či deníkovou formou.

1.3 STRUKTURA EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU

Epistolární román se řadí mezi žánry, které jsou definované především svým tvarovým principem, nejčastěji svou kompoziční výstavbou.¹⁵ Dialog probíhá uvnitř dopisu, což

¹⁰ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. Brno: Centa, 2005, s. 180. ISBN 80-867-8503-3

¹¹ HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 167. ISBN 14-618-81

¹² HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 168. ISBN 14-618-81

¹³ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Tábořská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 80/81. ISBN 22-141-84

¹⁴ PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: NAKLADATELSTVÍ OLOMOUC, 2002, s. 83. ISBN 80-7182-124-1

¹⁵ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Tábořská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 319. ISBN 22-141-84

znamená, že většina dopisů je prostoupena vnitřní dialogičností. Často v dopisech nalezneme různé typy otázek, výzev, hodnotící prostředky aj. I přesto je dopis chápán stále jako něco mezi dialogem a monologem.¹⁶ Vypravěčem jsou zde postavy, které se podílí na obsahu dopisů. Nahlížíme na děj očima hlavní postavy, oproti klasickému románu, kdy bývá vypravěč vševědoucím.¹⁷

Dopisy nám mohou postavy determinovat do vnitřních pocitů, nálad nebo politických a náboženských názorů. Montesquieuovi, posloužila kniha *Perské listy* napsaná v roce 1721 právě jako prostředek pro sdělení revolučních náboženských a politických názorů skrze Peršany, kteří si o událostech dopisovali.

*„Dopis, v epistolární literatuře, slouží jako dokument schopný vypovídat o nejrůznějších stránkách skutečnosti, povah i dějů, a to jednak přímo (to, co se v d. píše), jednak nepřímo (jak je dopis napsán).“*¹⁸ Děj bývá chronologický, či s retrospektivními vsuvkami. Jazyk obvykle spisovný.¹⁹

Podstata každého literárního díla je dána tak, že dílo má svůj konkrétní rozsah od *začátku* do *konce*. Dílo se skládá z titulu a určitého množství vět, které jsou uspořádány po sobě zcela ustáleně. Kdyby tomu nebylo tak i v celcích vyššího řádu (kapitoly románu), vedlo by to k velkým a podstatným změnám.²⁰

Epistolární román má svou strukturu odlišnou především v zápisu textu. Ta je zapsána a jasně ohraničena datem či podpisem v závěru dopisu. Také lze hovořit o kratším úvodu a závěru, i když na sebe dopisy navazují i jejich obsah sdělení.

Zápis deníkové formy je blízký zápisu epistolárního románu. Rozdíl, můžeme ale vidět například v adresování. Deník je primárně určen k soukromým účelům pisatele a není nikomu adresován, na rozdíl od dopisů v epistolárním románu.

¹⁶ HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. Praha: Karolinum, 2015, s. 17. ISBN 978-80-246-2942-1

¹⁷ PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: NAKLADATELSTVÍ OLOMOUC, 2002, s. 145. ISBN 80-7182-124-1

¹⁸ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Táborská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 81. ISBN 22-141-84

¹⁹ HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. Praha: Karolinum, 2015, s. 40. ISBN 978-80-246-2942-1

²⁰ INGARDEN, Roman. *O poznávání literárního díla*. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 74/75

1.4 HISTORIE EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU

Historie literárních dopisů sahá až hluboko do Antiky. V této době se psaly dopisy především o existujících osobnostech, nebo se poutaly k autentické příhodě. Velký rozvoj nastal v římské literatuře, kdy se stíraly hranice mezi listy soukromými a literárními. Zvláště důležitým dopisům se pak dostávalo nadstandardní péče, jelikož se do budoucna počítalo s jejich dalším opisem. Znáмым příkladem jsou listy Horatiovy a Ovidiovy.²¹ Ale epistolární umění neupadalo ani dále. Pro středověk je známé, že se dokonce epistolární umění učilo i na školách. Především na školách pro notáře.

Jako pomůcky při výuce sloužily právě dochované dopisy. Některé již měly podobu literárních děl.²²

Středověk i renesance, především ale později humanismus dopisy hojně využíval. V předchozích kapitolách jsme uvedli zástupce u nás. Ale tento postupný rozkvět se týká celé Evropy.

Největšímu rozkvětu se epistolární román těšil v 18. století. Právě v 18. století začíná velký rozmach povídky a románu. Nabývá zde na významu psychologie postav. Literatura zobrazuje každodenní život i s jeho problémy.²³

V 18. století se začíná objevovat období později nazývané jako sentimentalismus. Sentimentalismus se jako literární proud objevuje nejvýrazněji v průmyslové Anglii. Jeho počátky jsou dokládány kolem roku 1710 v tzv. "*morálních týdenících*" (*The Tatler, The Spectator, The Guardian*), které v drobnějších prózách, příbězích o charakterech, mravech nejen kritizovaly nevhodné chování na dvoře, ale svými pečlivě sestavenými dialogy si i čtenáře vychovávaly v různých vrstvách obyvatelstva, zejména v měšťanské. Největšího vrcholu ale tento literární proud dosáhl až s dílem německého spisovatele Johanna Wolfganga Goetha - *Utrpení mladého Werthera (Die Leiden des jungen Werthers)*.²⁴

²¹ HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 168. ISBN 14-618-81

²² HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 169. ISBN 14-618-81

²³ ŠRÁMEK, Jiří. *Dějiny francouzské literatury v kostce*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 98. ISBN 80-7198-240-7

²⁴ *Slovník literárních směrů a skupin*. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. Pyramida (Panorama), s. 286/287. ISBN 11-068-83

Román ve své historii, v návaznosti ke společnosti, často měnil svoji identitu. „Vývoj k románu jiného typu se vnímá jako vývoj od románu, každý smíšený, přechodný útvar se počítuje jako projev krize a rozpadu žánru.“²⁵

„Laura S. Brownová, zkoumala drama v Anglii v 18. století a došla k závěru, že dočasná „smrt“ dramatu nebyla dána ani tak vnějšími okolnostmi, ale spíše vnitřními vztahy žánru - jeho rozpětím. Drama se nemohlo zbavit síly tradice a rychle se přeorientovat, zatímco román, vyvíjející se přetržitě, nebyl touto tradicí spoután, řečeno našimi slovy teprve si své rozpětí vytvářel.“²⁶

V literatuře 18. století se setkáváme i s pojmem preromantismus. Z celkového pohledu se preromantismus v první polovině svého vývoje definoval především jako doba filosofů a kritiků, o níž bylo právem řečeno: *On raisonne, on critique*.²⁷

Historie epistolárního románu je tedy velice obsáhlou. Vyvrcholí již zmíněným dílem německého spisovatele. A právě tento akt začne nabývat na módnosti tohoto typu románu. Nechvalně známou je vlna sebevražd, která se objevuje po vydání tohoto díla v Německu. V krátkých intervalech se objevují další epistolární romány napříč Evropou. V Anglii Richardsonovy romány Pamela a Clarissa. Ve Francii pak Rousseauova Nová Héloisa, nebo román Nebezpečné známosti od autora Choderlose de Laclos.²⁸

V českém prostředí psaní dopisů má svou specifickou historii zejména v době národního obrození. „V psaní osobních dopisů vynikaly ženy, z veřejné komunikace až do 19. století vylučované. Dopis se proto jevil jako ideální slohová průprava pro ženu s literární ctižádostí.“²⁹

„Při utváření obrozenecké společnosti se uplatnil přátelský dopis jako pojítko stmelující rozptýlené vlastence; s tímto zřeteltem se psaly básnické listy, připisované konkrétním osobám, a otiskovaly se po časopisech. Navíc se soukromé dopisy předčítaly ve vybraných

²⁵ HODROVÁ, Daniela. *Hledání románu: kapitoly z historie a typologie žánru*. Vyd. 1. V Praze: Československý spisovatel, 1989, s. 5. ISBN 403-22-856

²⁶ POSPÍŠIL, Ivo. *Rozpětí žánru*. Brno: SPRINT-PRINT, 1992, s. 26. ISBN 1-3-23

²⁷ RAK, Bohumil. *Preromantismus*. Praha: Společnost pro individualisaci výchovy v Praze, 1946, s. 99

²⁸ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 80/81. ISBN 22-141-84

²⁹ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie, s. 253. ISBN 978-80-7106-963-8

*společnostech nahlas (takto se v rodině K. Světlé předčítaly dopisy B. Němcové ze Slovenska).*³⁰

Román v dopisech začíná ustupovat až koncem 19. století, kdy jeho roli přebírá žurnalistika. Ta zachovává alespoň dopisy ve formě čtenářům nebo od čtenářů, nebo ve formě fejetonů. Ve 20. století se poté transformuje dopis spíše do beletrie cestopisné, kde zvyšuje dojem autentičnosti v literárním díle.³¹

³⁰ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie, s. 253. ISBN 978-80-7106-963-8

³¹ *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 81. ISBN 22-141-84

2 EPISTOLÁRNÍ ROMÁN V ELEKTRONICKÉ LITERATUŘE

2.1 VYMEZENÍ POJMU ELEKTRONICKÁ LITERATURA

Začněme stručně od vymezení pojmu literatura. Co je to literatura? Z hlediska teorie literatury jde opět o velice široký pojem. Jelikož se jedná o literární díla, která mají různé podoby. Toto označení se datuje orientačně od roku 1800. Před tímto rokem se literatura označovala spíše jako „písemnictví“, nebo „knižní vědění“. Počátky moderního západního pojetí literatury jako osobitého psaní i fiktivního psaní sahají opět na území Francie. V roce 1800 vydanou knihou paní de Stael O literatuře v jejích vztazích ke společenským zřízením.³²

Definic však existuje mnoho. Jedna například dokládá, že jde o „*imaginativní psaní, fikci*.“ Ale literatura v sobě zahrnuje i díla faktografická a tak nám tato definice nikdy stačit nebude. Roman Jakobson na literaturu nahlíží z hlediska jazyka, jedná se o – „*organizované násilí páchané na běžné řeči*.“ Ruští formalisté literárnost a literární vědu chtějí zbavit tajemství a zabývat se spíše tím, jak literární texty fungují – „*literatura už není psychologií či sociologií, ale určitým uspořádáním jazyka*.“ Nebo můžeme na literaturu nahlížet z hlediska toho, že je „*nepragmatická*“, na rozdíl od učebnic či vzkazů, neslouží k okamžitému užitku.³³

„*Neexistence stabilní množiny děl vyplývá z definice literatury jakožto vysoce ceněného způsobu psaní z jednoho důvodu: hodnotové soudy jsou, jak je všeobecně známo, proměnlivé.*“³⁴

Když se přesuneme již k označení elektronická literatura, jsme odkázáni především na to, co vzniklo na internetu. Odborně je používán název *born-digital*. První pokusy právě o literaturu psanou na internetu považujeme za literární experimenty. Je nutné dodat, že se ve své podstatě jedná o texty, které byly napsány pomocí digitální technologie a měly by být čtené ve specializovaném produktu digitální technologie. Literatura žije v harmonii s digitálními technologiemi. Například audio knihy nám poskytují text předčítaný jistou osobou. I dnes naladíme na rádiu stanice, kde se v jistý čas předčítá nějaké literární dílo.

³² CULLER, Jonathan. *Krátký úvod do literární teorie*. Brno: Host, 2002, s. 29. ISBN 80-7294-070-8

³³ EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Triáda, 2005. Paprsek (Triáda), s. 13,14,21. ISBN 80-861-3872-0

³⁴ EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Triáda, 2005. Paprsek (Triáda), s. 25. ISBN 80-861-3872-0

Tato stopa pak může být uložena na web, kde si ji čtenář může pustit bez omezení času. Ale samozřejmě, že proces nahrávky není spojen s rádiem. Dalším příkladem je pak *e-kniha*, anglickým označením *e-book*. Jedná se o převedení textu z psané podoby do elektronické. Text zůstává stejný, ale nosič literatury je v tomto případě čtečka e-knih, do které si knihu buď zakoupíme ve specializované aplikaci, nebo si ji do čtečky vložíme pomocí USB. V dnešní době však již možnost čtení e-knihy není vázáno pouze na čtečku.

Vraťme se k termínu *born-digital*. A uveďme příklad – hypertext. Jedná se o text, který vyprodukoval jistý prohlížeč a my ho můžeme číst pouze v prohlížeči a připojení k síti. Hypertextové romány nám tak otevírají druh experimentálního textu, který nám ani nemusí dávat smysl.

Tématem hypertextu se zabývá i Petra Chvojková v kapitole Literární hypertexty- existují vůbec nějaké? V knize Literární a knižní kultura v digitálním věku. Je zde potvrzeno, že tento text byl populární především mezi literárními teoretiky. Ale dále i poukazuje na samotný pojem, který je těžké uchopit a definovat. Mezi nejznámější definici pak patří tato: „*nesekvenční psaní, nové formy psaní, které se rozvětvují nebo realizují na žádost uživatele, nejlépe zobrazené v počítačovém rozhraní na obrazovce.*“³⁵

I hypertexty mají v dnešní době své vnitřní dělení. V českém prostředí nevzniklo tolik typů hypertextu jako ve světě. Spíše se hovoří o umělecké hodnotě než literární.³⁶

V dnešní době to, co vzniká na internetu, by bylo předmětem pro mnohem obšírnější práce. Mezi nejznámější typy patří: *digitální poezie, SMS román, kybertext, hyper fiction.*³⁷

Základní definicí, ve které se mnoho autorů shoduje, je tato: „*jde o literární díla vzniklá technikami, které ve svých podstatných aspektech využívají možností počítačů či počítačových sítí a jsou s jejich pomocí šířeny, nebo veřejně prezentovány.*“³⁸

Epistolární román v elektronické literatuře je úzce spjat se síťovou aplikací e-mail.

³⁵ POŘÍZKOVÁ, Lenka a Martina NAVRÁTILOVÁ. *Literární a knižní kultura v digitálním věku*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2015, s. 33. ISBN 978-80-87895-49-8

³⁶ POŘÍZKOVÁ, Lenka a Martina NAVRÁTILOVÁ. *Literární a knižní kultura v digitálním věku*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2015, s.33. ISBN 978-80-87895-49-8

³⁷ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016, s. 59. ISBN 978-80-200-2578-4

³⁸ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016, s. 60. ISBN 978-80-200-2578-4

Rozlišujeme žánr šířený v digitální podobě, známý jako **e-mail novel**, od žánru **román v e-mailech**. **E-mail novel** se v českém prostředí neobjevil. Tento typ stojí na předplatitelích, kterým je na e-mail postupně rozeslán román případně mají předplatitelé přístup do fiktivní e-mailové schránky hlavní postavy románu. Proti tomu žánr **román v e-mailech** je v českém prostředí známý, jedná se ale především o překlady. Příkladem původního českého románu v e-mailech je Hledání běžeckého těla od Jakuba Češky.³⁹

V souvislosti s elektronickou literaturou se v dnešní době při průzkumech hovoří o rychločtení. Dříve u beletrie čtenáři četli pomaleji než je tomu dnes při čtení textu na internetu. Například pojem *skimming*- kdy jde pouze o orientační čtení. Čtenář pouze letmo prohlídne text, obrázky, nadpisy a jeho obsah. Nebo pojem *scanning*- kdy se čtenář zastavuje pouze u klíčových slov, mohou být zvýrazněná aj.⁴⁰

2.2 STRUKTURA EPISTOLÁRNÍHO ROMÁNU V ELEKTRONICKÉ LITERATUŘE

Zde se již dostáváme k souvislosti epistolárního románu v tištěné literatuře a tím zobrazovaným pomocí digitálních technologií. V dnešní době samozřejmě známe klasické dopisy, které ale již nejsou tolik využívány jako ty elektronické. Elektronické dopisy, jsou reprezentovány aplikací E-mail, tyto dopisy fungují v kontextu nových medií. Opět začneme zeširoka. „E-mail, neboli elektronická pošta“, je oblíbenou síťovou aplikací. Úkolem této aplikace, jak už z názvu vyplývá, je příjem/odesílání zpráv elektronickou cestou. Vlastně to samé jako dříve až na ten rozdíl, že ho místo fyzického odeslání pracovníkem pošty odesíláme po síti. Takže se dostáváme už ke specializovaným termínům, které ovšem běžně používáme. Například dříve bychom chtěli pouze adresu bydliště, ale když posíláme e-mail, dožadujeme se *e-mailové adresy*.⁴¹

Dnes je to samozřejmostí, ale uvědomme si, že e-mail funguje jako klasické psaní a příjemce ho může dostat do „schránky“, i když není k síti připojen. Tento proces je dalším termínem nazýván jako „e-mailový server.“ E-mailová pošta se stala jednou z nejrozšířenějších aplikací, kterou obsluhuje obrovské množství *uživatelů*. Právě díky

³⁹ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016, s. 209. ISBN 978-80-200-2578-4

⁴⁰ POŘÍZKOVÁ, Lenka a Martina NAVRÁTILOVÁ. *Literární a knižní kultura v digitálním věku*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2015, s. 24. ISBN 978-80-87895-49-8

⁴¹ WENDELL, Odom. *Počítačové sítě bez předchozích znalostí*. Brno: CP Books, 2005, s. 45. ISBN 80-251-0538-5

tomu se e-mail stal komunikačním prvkem široké veřejnosti po celém světě. Lidé tak spolu můžou komunikovat na velké vzdálenosti a hlavně rychleji.⁴²

Toto zjištění s sebou nese i názorovou rozrůzněnost na psaní e-mailů. Vyberme alespoň část z časopisu RozRazil, z článku Šeptání na papíře.

„Jestliže dopisy byly šeptání, stroje, které přišly po nich, dělají všechnen možný rámus: telefon vyzvání jak o Vánocích, fax supí jako z posledních sil, startující počítač vrčí jako helikoptéra. Ze začátku byly e-maily kouzelné: celý svět začal šeptat ve víceméně reálném čase. V určitou chvíli však kouzlo začalo vyprchávat. Tu péči, kterou jsem viděl ve svém sevřeném rukopisu- nemluvě o krasopisu, jaký se používal v minulosti-, nahradil spěch, zkratky, neúplné věty a smajlíci. Jak se vlastně stalo, že odpovídat na e-maily najednou není tak nutné, jako bylo před léty odpovídat na dopisy? A proč? Snad proto, že e-maily se snáze píší a proto nejsou tak naléhavé? Zdá se, že zmizela jistá míra zdvořilosti“⁴³

Michal Šanda, jako účastník diskuze pro časopis RozRazil, e-mailovou korespondenci komentuje takto: *„klasický několikastránkový dopis vnímám jako monolog. Korespondenční dialog umožňují až e-maily. Napišete větu a okamžitě na ni dostanete odpověď, na kterou zase můžete okamžitě reagovat.“⁴⁴*

Zatím je většina románů v e-mailech milostného charakteru. Knihy, které budou v následujících kapitolách představeny, mají právě tento prvek společný. I když je vybrán z evropských zemí (ne ze všech) vždy jeden zástupce, prvek lásky ať už šťastné či nešťastné nalezneme vždy. Někde je tento prvek zastoupen více, někde méně. Právě milostné dopisy se ale vyznačují svými metatextovými rovinami. Časté výčitky druhé osobě, ironizace, apod. tedy „psaní o psaní“⁴⁵

Struktura epistolárního románu je velice synonymická struktuře románu v e-mailech. Jestliže jsme v předchozí kapitole shrnuli, že epistolární román je většinou psán ICH formou využívající chronologickou kompozici, toto platí i pro tento typ románu. To, v čem

⁴² WENDELL, Odom. *Počítačové sítě bez předchozích znalostí*. Brno: CP Books, 2005, s. 46. ISBN 80-251-0538-5

⁴³ BLECHER, George a Marek SEČKÁŘ. Šeptání na papíře. *RozRazil: Revue na provázku - poutavý časopis*. Praha 2: Kosmas, s. r. o., Lublaňská 34, 120 00, 2011, (36-40), 38-41, s. 40/41. ISSN 1801-4755

⁴⁴ ŠANDA, Michal, Radim KOPÁČ, Aleš HAMAN, Jan SUK a Jakub ŠOFAR. Moderna s postmodernou všechno rozbily, takže lze psát cokoli a jakkoli...: Kulatý stůl na téma dopis a epistolární literatura. *RozRazil: Revue na provázku - poutavý časopis*. Praha 2: Kosmas, s. r. o., 2011, (36-40), 11-21, s. 14. ISSN 1801-4755

⁴⁵ HOFFMANNONI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. Praha: Karolinum, 2015, s. 20. ISBN 978-80-246-2942-1

nalézáme zatím největší rozdíl, který bude v dalších kapitolách více ukazován na příkladech, je pomalé vymizení trop a figur. V textech románu v e-mailech nenalézáme tak častá obrazná pojmenování. Text románu v e-mailech je psán většinou spisovným jazykem s prvky hovorovosti.

2.3 VYMEZENÍ NOVÝCH MÉDIÍ A JEJICH JAZYKA

Co vlastně znamená pojem nová média? A váže se pouze na prostředí internetu? Takových otázek bychom mohli pokládat opravdu velké množství. A opět to není zcela jasně a přesně definováno. Protože množství technologií stále roste. Co se týče vývoje, napsalo se mnoho studií ohledně nových médií. Za průkopnické jsou považovány ty, které vznikaly v 60. letech a věnovaly pozornost počítači a komunikaci. A pak se již dále tyto studie obohacují a přicházejí s novými informacemi a teoriemi.⁴⁶

Existuje tedy nějaký výčet nových médií? Ve své ohraničené podstatě přece jen nějaký výčet existuje. Například: *internet, webové stránky, počítačová multimédia, rozhlas, televize, počítačové hry, CD-ROMy a DVD, virtuální prostředí*. Ale dále sem spadají i televizní programy, texty editované na počítači apod.⁴⁷

Když bychom dále postupovali, spíše přijdeme na to, že množství, které by spadalo do výčtu nových médií, není tak zcela jasně ohraničeno. Například proč se vůbec používá označení nová média? Jasně nám to dává najevo, že jsou tu i nějaká stará média a následně tu budou novější média. Vezměme v potaz, že my si můžeme spustit na počítači starší počítačovou hru, ale následné generace si již naše hry nespustí kvůli vývojovým změnám operačních systémů. Nedostanou se tak například k hypertextovým vyprávěním.⁴⁸

Nová média jsou v publikacích označována spíše jako problematický pojem, jelikož se pod slovem nový schová celá řada charakteristik tohoto termínu, to že média jsou

⁴⁶ MACEK, Jakub. *Poznámky ke studiím nových médií*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. I, s. 29. ISBN 978-80-210-6476-8

⁴⁷ MANOVICH, Lev. *Jazyk nových médií*. Praha: Karolinum, 2018, s. 59. ISBN 978-80-246-2961-2

⁴⁸ CHARVÁT, Martin. *O nových médiích, modularitě a simulaci*. Praha: Togga, Metropolitní univerzita Praha, 2017, s. 48. ISBN 978-80-87956-59-5

interaktivní, síťová, digitální.⁴⁹ Ale nejenom to, dále jsou komunikační technologie také miniaturní a rychlejší.⁵⁰

Je zřejmé, že bychom neměli chápat počítač pouze jako nástroj na ukládání a následné otevírání dokumentů, jak to běžné vymezování chápe, ale také jako nástroj tvorby. „*Texty zprostředkované počítačem, webové stránky a elektronické knihy jsou považovány za nová média, zatímco tištěné texty nikoliv*“. Podobně také fotografie uložené na CD jsou novým médiem, vyžadují přístup z počítače, ale fotografie v knize už nikoliv.⁵¹

Na nová média jsou připraveny i knihovny. Již v předchozích kapitolách jsme užívali název e-knihy, audioknihy. Tyto formy digitálního zobrazení literárního díla nám knihovny v dnešní době zdarma zprostředkovávají. Ne všechna díla jsou převedena do digitální formy, ale většina celosvětově známé beletrie ano. Převedení textu se netýká jen literárního díla, ale i skript apod. Toto vše je čtenáři poskytováno bezplatně. Větší množství e-knih nalezneme na webových stránkách specializujících se na e-knihy, kde ale většinou knihu stáhneme za nějaký poplatek. Právě většina románů v e-mailech je poskytována v elektronické podobě a následně v tištěné. Čtenář tak román v e-mailech zakoupí z pohodlí domova a okamžitě jej může začít číst.

V souvislosti s novými médii se mluví i o jejich specifickém jazyku. Každému jistě ihned přijde na mysl mnoho nových výrazů, ať už přejatých z jiného jazyka, nebo neologismů používaných v souvislosti s tímto tématem. Velice známá bývají spojení – *brouzdat na internetu, vygooglovat informaci* atd.

V dnešní době se tak můžeme často setkat s úvahami o češtině a to především v kontextu jazyka nových médií. Všeobecně známé je podávání zpráv masmédiem, kdy nejdůležitější roli většinou hraje dramatická titulka, zdůrazňuje se, co je překvapivé, konfliktní, abychom k tomu mohli použít co nejvíce superlativních atributů. Nová média se snaží vyjadřovat nově, na druhou stranu se nové výrazy rychle včleňují, nastává konflikt aktualizace a automatizace.⁵²

⁴⁹ MACEK, Jakub. *Poznámky ke studiím nových médií*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. I, s. 19. ISBN 978-80-210-6476-8

⁵⁰ CHARVÁT, Martin. *O nových médiích, modularitě a simulaci*. Praha: Togga, Metropolitní univerzita Praha, 2017, s. 44. ISBN 978-80-87956-59-5

⁵¹ MANOVICH, Lev. *Jazyk nových médií*. Praha: Karolinum, 2018, s. 59. ISBN 978-80-246-2961-2

⁵² prof. PhDr. Jiří Kraus, DrSc. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008, s. 75. ISBN 978-80-246-1578-3

V oblasti strukturalistického vnímání francouzský teoretik filmu Christian Metz, hovoří o komplexním jazyku. Kdy se na celkovém vyznění díla podílejí i nové techniky jako například: obraz, střih, kamera, zvuk atd.⁵³

Což v případě románu v e-mailech je také možno demonstrovat, a to ne na filmu, ale na knize. Na celkovém vyznění díla se podílí právě i nová technika. Bez ní by román v e-mailech nedosáhl takového vyznění. Jsme zvyklí užívat e-mail každodenně a v dnešní době už ne pouze na počítači, ale i v mobilních zařízeních, tabletech apod.

Otázka jazyka nových médií je už v dnešní době rozpracována na podrobné části. Hovoří se o složkách langue a parol. Rozpracována je i v rovinách jazyka především v lexikologii, syntaxi i stylistice. Dá se tedy hovořit o fenoménu jazyka nových médií.

⁵³ prof. PhDr. Jiří Kraus, DrSc. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008, s. 83. ISBN 978-80-246-1578-3

3 ROMÁN V E-MAILECH

3.1 VÝBĚR ROMÁNŮ V E-MAILECH VE SVĚTĚ

3.1.1 RAKOUSKÁ REPUBLIKA

- Název knihy: Dobrý proti severáku
- Jméno autora: Daniel Glattauer

Literární dílo prezentující milostný příběh odehrávající se ve virtuálním světě e-mailové korespondence nám zprostředkovává právě kniha spisovatele Daniela Glattauera. Až trochu fantastický milostný příběh ne zrovna se šťastným koncem, jak bychom od běžného milostného románu očekávali, je ale opravdovým přenesením do tohoto nového typu románu, tedy románu v e-mailech. Překlad z němčiny neubírá na hodnotách knihy. Tematická výstavba této knihy není nijak složitá. Odlehčená fabule, která nám představuje pouze dvě postavy, které spolu konverzují na internetu, a díky této konverzaci zde začne klíčit milostný vztah. Tomu nechybí náležitosti vztahu v realitě, například žárlivost, debaty o chybách v minulosti atd. V textu nalezneme i malé množství epizodních scén, které se podílí na gradaci. Vždy je epizodní scéna spojena s příchodem jiné postavy než hlavní. A vždy postava nějak ovlivňuje aktuální stav, či pokračování příběhu. Je nutné vzít v potaz, že čtenáři není zprostředkovan denní režim postav. Nemáme ponětí o tom, co postavy cítí, když přijdou do práce, když jdou po ulici, když jsou doma. Kdo a jak je ovlivňuje. Víme jen to, co napíší do e-mailové korespondence. Často tak může být stav postavy idealizován v odeslaném e-mailu. Jelikož konkrétní situaci jsme s postavou nezažili zúčastněně, ale pouze zprostředkovanou jejím vyprávěním. Většina epizodních jednání v knize má za účinek dramatickosti, či provokaci a vyvolává napětí. Veškeré dějové scény na sebe řetězově navazují. Hlavní postavou v příběhu je ženská postava Emmi Rothnerová. Na děj nahlížíme právě jejíma očima.

Základním motivem tohoto románu je vztah. Vztah, který může mít mnoho podob, reálný mezi mužem a ženou ve svazku manželském, anebo e-mailový vztah mezi dopisujícími si osobami, které se nikdy neviděly osobně. Dalším motivem je mailbox, který zde představuje jediný kontakt mezi postavami. Celkově hodně motivů může nabývat až abstraktní podoby, jelikož je těžké je v textu vyčlenit, pokud se neopakují, nebo jsou spojeny s postavou jen v jedné z vedlejších epizod. Například odjezdy, každá z hlavních

postav během děje minimálně dvakrát odjede někam do zahraničí a zase se vrátí. Pro čtenáře ovšem to, že se vrátí, neznámá, že opět začne chodit do práce, starat se o domácího mazlíčka či vykonávat jinou rutinní činnost. Ale že se postava vrátí do mailboxu a bude pokračovat soukromá korespondence. V první kapitole je důležitý motiv, a to zrušení předplatného časopisu Like. Tento motiv sblíží hlavní postavy. Kdyby čtenáři bylo odkryto, kde například žijí, byl popsán byt, jeho nábytek, barva zdí či jiné vybavení, můžeme jako motiv použít byt, jako základní motiv, kam se postava každý den vrací a je s ním tento motiv opravdu blízce spojen. Ale tak to bohužel v knize není. Kompozice je chronologická. Výjimečně s retrospektivními vsuvkami, když o sobě postavy prozrazují více, zejména z dětství či jiného období jejich života. Jazyk díla je spisovný. Výjimečně se můžeme setkat se slangovým či vulgárním výrazem.

Hlavní postava Emmi Rothnerová je zde vyobrazena jako atraktivní mladá žena ve věku 35 let, která je šťastně vdaná a má dvě děti. Pracuje jako návrhářka webových stránek pro firmu. Postava Leo Lieka zde představuje opak povahy Emmi. Lehce pasivní přístup k životu psycholingvisty, zaměstnaném na vysoké škole. Leo nemá ženu ani děti a je stále citově neodpoután od své bývalé přítelkyně. Postavy spojuje atraktivní vzhled a touha poznávat nové lidi. Toto nám kniha poskytne v první části. To je ale nejvíce co se o životě postav dozvídáme. Další korespondence je již dopisováním mezi postavami bez hodnot odkrývajících společenský život postav. Lehce pohádkový motiv seznámení se s někým přes e-maily je nám představen opakovanou výzvou zrušení předplatného časopisu Like, kterou ale hlavní postava odesílá na špatný email, na email Lea. Odpověď Lea na opakované emaily, je ale lehce absurdní: „... A pokud byste si snad předplatila nějaký ten špatný den, klidně můžete objednávku – omylem – zrušit u mne.“⁵⁴

Situace se špatným odesláním objednávky na zrušení předplatného ale přetrvává, a tak se mezi postavami začne tvořit humorná scéna, která postavy sblíží. „Milý pane Leike, už je mi to vážně hrozně trapné. Trpím bohužel chronickou poruchou „ei“, nebo spíš poruchou „e před i““⁵⁵.

Emmi je velice temperamentní žena, která chce Lea poznat osobně, ten však jasně odmítá a chce ponechat vztah pouze přes emailovou korespondenci. Postavy se tak dostávají do

⁵⁴ GLATTAUER, Daniel. Dobrý proti severáku. Brno: Host, 2015, s. 16. ISBN 978-80-7491-550-5

⁵⁵ GLATTAUER, Daniel. Dobrý proti severáku. Brno: Host, 2015, s. 14. ISBN 978-80-7491-550-5

různých konfliktů, či naopak do milostných scén, kdy například pijí alkohol, oba v pohodlí domova, své pocity vpisují do e-mailů a prozrazují něco ze svého soukromí. Vedou dlouhé debaty apod. Po několika měsících si přece jen schůzku sjednají, ale pouze tak, že se sejdou v kavárně, kde se nesmí oslovit. Až přijdou domů, budou typovat, kde druhý stál „...*A nesmíme se moc pátravě rozhlížet. A vůbec žádná prozrazující nápadnost. Nesmíte se ke mně vrhnout v objevitelském afektu a zeptat se: Vy jste Leo Leike, že?*“⁵⁶

Leo se vztahu s Emmi brání kvůli jejímu manželství. To však nikdy Leo nepřizná, ani to Emmi nesdělí. Ale čtenář to z kontextu odvodí. Sám pak začne mít vztah opět se svou bývalou přítelkyní, na kterou Emmi začne žárlit. Do děje vstupuje i nejlepší kamarádka Emmi, která zde má za úkol rozbourat strnulou atmosféru a navodit napětí mezi postavami, které se osobně ještě nesetkaly. Kamarádka Mia ale zná obě postavy osobně, a tak se v druhé části knihy čtenář setká s kolizí, která děj správně vygraduje. V závěru knihy chtějí obě postavy vztah po e-mailu ukončit a sejít se poprvé a naposledy v kavárně, ale doopravdy se vším všudy a hlavně osobně. Na osobní setkání ovšem nedojde, jelikož se v závěru opět objeví závažná zápleтка příběhu. A tak se čtenáři dostane nečekaného vyvrcholení děje.

Tento román v e-mailech byl v roce svého vydání tak úspěšným, že si čtenáři u autora vyprosili pokračování nazvané Každá sedmá vlna. Román se rozšířil do celého světa. Pouze v Německu se prodalo přes tři miliony výtisků.⁵⁷

Pokračování se nese v duchu obsahu prvního dílu. I název pokračování je odvozen z e-mailové korespondence mezi postavami, stejně jako název prvního dílu. Druhý díl je již více osobní. Leo i Emmi v první části knihy i nadále udržují své opravdové vztahy. Zejména u Emmi, která má rodinu a je ve svazku manželském, můžeme vidět, že se rodině velmi věnuje, např. jede na společnou dovolenou. Kontakt mezi postavami se ale opět začíná prohlubovat. Opakovaná osobní setkání gradují děj a nahrávají tomu, že obě postavy opustí dosavadní partnery a začnou žít spolu. Závěr knihy tedy zprostředkovává skutečný vztah mezi Leem a Emmi. Můžeme konstatovat, že postavy rozvíjí vztah doopravdy a nejenom virtuálně po síti.

⁵⁶ GLATTAUER, Daniel. Dobrý proti severáku. Brno: Host, 2015, s. 51. ISBN 978-80-7491-550-5

⁵⁷ HOST [online]. [cit. 2019-12-01]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/dobry-proti-severaku-kazda-sedma-vlna>

Autor knihy dokáže pracovat s chováním obou postav přes internet. Jak s chováním muže, tak i ženy. E-maily nepůsobí vůbec chladně, naopak spíše trochu vtíravě. Obě postavy si jdou tak trochu naproti, aby se vztah vůbec mohl začít vyvíjet. Když bychom se zamysleli nad tím, že by někdo s takovým zájmem odpovídal cizí osobě ze začátku na e-maily, nedojdeme asi ke kladné odpovědi. I když se autor snaží dát jakýsi prostor, než vztah začne doopravdy nabývat nějaké podoby. Dále zde nechybí zápletky, napětí a další faktory, které e-mailový vztah dělají více uvěřitelným. Čtenář od začátku fandí hlavní postavě, aby došlo na osobní setkání. Ale v hloubi duše i nechce, aby se vztah mezi postavami po osobním setkání změnil, nebo skončil úplně. Což je k zamyšlení.

Tato myšlenka je čtenáři nenásilně podsouvána a je čitelná z e-mailových dialogů mezi postavami. Je to strhující příběh výstižně odrážející chování mladých lidí na internetu, co se týče korespondence. Musíme zdůraznit, že se příběh vyvíjí i bez zážitků, které by postavy spojovaly, bez vnitřních monologů a popisů aktuálního prostředí.

3.1.2 SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA

- Název díla: K@ncl
- Jméno autora: *Matt Beaumont*

Literární dílo K@ncl nám otevírá svět reklamní agentury. Každodenní e-mailování, domlouvání schůzek, prezentace výrobků/projektů a vymýšlení sloganů je hlavním tématem této knihy. Samotné dílo má v názvu i podnázev „*Román o arogantních šéfech, pracovních obědech a zatoulaných kalhotkách*“⁵⁸, což nám dílo předjímá.

Děj knihy se odehrává pouze v e-mailové korespondenci mezi kolegy. Kniha seznamuje čtenáře během první kapitoly s hlavní postavou, kterou je výkonný ředitel právě reklamní agentury jménem Miller shanks, *David Crutton*. Zjistit ale hlavní postavu není příliš snadný úkol, jelikož v první kapitole se setkáme se všemi čtrnácti účastníky e-mailové korespondence, kteří nás během knihy budou provázet, a již přibude pouze pět epizodních postav. Dá se říci, že i když se první kapitola snaží čtenáři představit hlavní účastníky děje, nejsou všichni popsáni, a tak můžeme mít pocit, že nevíme, komu vlastně je e-mail směřován a jsme schopni to odvodit pouze z kontextu. Všechny postavy se na konci e-mailu nepodepisují svou funkcí, nejvíce se podepisují výkonný ředitel a občasně

⁵⁸ BEAUMONT, Matt. *K@ncl: Román o arogantních šéfech, pracovních obědech a zatoulaných kalhotkách*. Praha 4: XYZ, 2017. ISBN 978-80-7505-800-3. Obálka knihy

vedoucí klientských služeb Daniel Westbrooke, ale jinak jsme především odkázáni na předmět e-mailu či jeho obsah.

Opět tato kniha graficky zobrazuje e-mail v jeho pravé podobě. Nechybí jméno příjemce ani odesílatele, datum i čas a předmět e-mailu. Čas je v této knize důležitým prvkem, který na sebe strhává dynamičnost textu, abychom měli pocit, že jsme opravdu součástí vytrvalého běhu v reklamní agentuře. Na druhou stranu dokážeme vyčíst, že některé postavy svou práci odvádí spíše na oko, protože jsou již v nějaké vyšší funkci, a především delegují podřízené či práci neodvádějí tak, jak by měli.

V tomto románu máme příležitost proniknout do e-mailové korespondence mezi více účastníky. Především, v úvodu této kapitoly je vymezena hlavní postava z hlediska knihy. Ale čtenář je postaven do situace, kdy si svou hlavní postavu může vybrat. Jelikož žádná z postav není hned od začátku popisována více kladně či na ni není dáván důraz. Postavy stojí v rámci textu na stejné úrovni. Co se týče profese, mají funkce rozdělené. Ale všichni pracovníci mají svůj příběh v drtivé většině navázaný na vztah s jinou postavou, především přátelský. Během čtení zjistíme, že postavy, se kterými jsme byli seznámeni v první kapitole, se nemění. Což je zajímavý prvek, který nám zprostředkovává právě tento typ románu v e-mailech, který je posazen do prostředí více účastníků. Dále již od první kapitoly můžeme soudit, že se nezmění ani prostředí děje. Opět se dostáváme k zajímavému faktoru, že čtenář není seznámen s tím, jak postavy žijí, jaké mají záliby, jaké mají vlastnosti. Čtenář je odkázán na komunikaci mezi jednou a druhou postavou na úrovni e-mailové korespondence.

Obsahově kniha opravdu odpovídá předjímanému podnázvu. Na hlavní téma, kterým je získání zakázky od Coca-Coly se nabaluje mnoho dalších, které s sebou nesou určité komplikace. Během každé kapitoly se změní nějaká funkce pracovníka, většinou tím, že dotyčný dostane výpověď, či ji podá sám a zpětně do agentury nastoupí opět v následující kapitole. Vlastně většina e-mailů obsahově řeší jiné kolegy. Syndrom pomlouvání je zde vylíčen v celé jeho podobě, a tak na děj, který má vyvrcholit, je navázáno mnoho e-mailů mezi postavami, které opět předjímají, jak to dopadne či nedopadne. Proč ten a ten by úkol měl získat, zvládnout či nezvládnout. Do toho opět nechybí pár velice odlehčených milostných příběhů mezi postavami, které nejsou opravdovými milostnými příběhy. Ale spíše milostnými vztahy, které jsou typické pro reklamní agentury.

V e-mailové korespondenci se děj vyvíjí podle předmětu e-mailu. Předmět e-mailu v názvu nese prioritní úkol, který je potřeba splnit, nebo nese název problému, který se bude řešit. Během děje se řeší zakázka pro *Mako, LOVE a Coca-colu*. A to je tím nejdůležitějším. V první kapitole nastupuje mladá osobní asistentka, jiná dostane výpověď v následující kapitole. Výkonný ředitel úkoluje většinou všechny útvary. Vedoucí klientských služeb má svou osobní asistentku, která pracuje výhradně pro něho a tak, když v závěru knihy odjíždí vedoucí služeb na služební cestu do zahraničí točit reklamu pro LOVE, dostane se postava Susi Judge-Davisové (osobní asistentka) do komplikací s novým vedením, které zastává textařka oddělení. Sama zahraniční cesta má v knize ke konci zásadní postavení, které firmu kvůli nepříjemnostem, které se v zahraničí staly, obrátí vzhůru nohama. Čtenář je v situaci, kdy vidí obsah e-mailů všech postav a taky politikaření, aby se nějaký člověk někam dostal, či jak jedná s nadřízeným v e-mailu a jak v e-mailu s kamarádem. Během příběhu se řeší i komplikace s odesíláním e-mailů, které jsou neúmyslně posílány v kopii do jiné pobočky reklamní agentury Miller Shanks. V jeden moment dokonce dojde k výpadku e-mailů v celé firmě v důsledku prošetření, a tak si postavy dopisují pomocí barevně označených papírků: „*Pro ty z vás, kteří jsou příliš mladí nebo noví a nepamatují si to, uvádím, že růžové papíry se používaly pro naléhavá sdělení všem útvarům, světle zelené pro obyčejná sdělení všem útvarům a světle modré pro vyznačené adresáty.*“⁵⁹

Kniha končí nepodařeným pokusem pro získání zakázky od Coca-coly v důsledku událostí na zahraniční cestě. A nástupem nové výkonné ředitelky.

Jazyk literárního díla je spisovný. Ale časté jsou výrazy nespisovné, například: *šest táců, vaflovačka, slátanina, ajťáci*. Dále deminutiva a zřídka i vulgarismy. Tropy či figury v textu nalézáme také, například: *mlčet jako hrob, skřípat fixou, vykouřit dýmku míru*. Děj je v průběhu celé knihy chronologický. Jako motivy zde můžeme vyčlenit například firemní kanceláře, ze kterých každá z postav odesílá své e-maily a které slouží jako útočiště postav. Dále prioritní zakázky, vztahy na pracovišti, přibroušená atmosféra, panující neklid. Kompozice knihy je chronologická, bez retrospektivních vsuvek.

⁵⁹ BEAUMONT, Matt. *K@ncl: Román o arogantních šéfech, pracovních obědech a zatoulaných kalhotkách*. Praha 4: XYZ, 2017, s. 235. ISBN 978-80-7505-800-3

Kniha v sobě zahrnuje opravdu hořký humor. Ironický humor ale knihu správně podtrhuje a dodává této knize atmosféru, která by neměla být vynechána. Syrový a zároveň komický svět reklamní agentury je zde vylíčen opravdu velmi prakticky.

Ve srovnání s předchozím prezentovaným literárním dílem, vidíme rozdíly především v počtu postav hlavních, vedlejších nebo epizodních. Dále v užitém jazyce, který je užit prakticky. V prostředí reklamní agentury, bychom nevěřili komunikaci, která je vedena mezi postavami, ve spisovném jazyce. Díla se ale shodují v tom, že je čtenáři zprostředkován pouze děj v e-mailech. Nikoli například monology samotných postav, popisy prostředí apod.

3.1.3 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

- Jméno autora: Maria Sempleová
- Název díla: Kde se touláš, Bernadetto?

Literární dílo: Kde se touláš, Bernadetto, je příběh vyprávěný mladou slečnou. Kniha v sobě zahrnuje jak e-maily, tak i dopisy, vzkazy a v neposlední řadě zde můžeme nalézt i kopii účtenky za lékařské výlohy. Dílo se tímto způsobem odlišuje od všech ostatních. Dynamický děj je prokládán e-maily, ručně psanými dopisy, ale i samotným vyprávěním, které nám poskytuje jiný úhel pohledu na tvorbu románu v e-mailech.

Hlavní postavou v díle je Bee Branchová, jejíma očima nahlížíme i na děj. Bee je 15 let. Je to na svůj věk velice inteligentní dívka, která i v knize přeskočí ročník. Toto je v díle často podtrhováno, nejen výsledky, ale i komunikací s rodiči, zejména v situacích s příslovími, životními radami apod., které Bee zná a jejich význam si bez problému dokáže odvodit př.: „Bee, víš, že se o některých lidech říká, že pro stromy nevidí les?“ Zeptal se mě táta. „Jo.“ „Znamená to, že se nesmíš zaměřovat na jednotlivosti, protože ti pak unikne podstata.“⁶⁰

Bee je velice inteligentní hrdinkou příběhu. Děj se odehrává v Seattlu, kam se Bee s rodinou přestěhovala. Jméno v názvu patří matce, Bernadettě Foxové. Ta v knize sama vystupuje. Kniha v sobě zahrnuje pět vedlejších postav a několik epizodních. V tomto díle se setkáváme s rámcovou kompozicí. Děj je vypravován chronologicky, ale s častými retrospektivními vsuvkami. Než kniha začne, je již předjímán její konec. Mluvíme zde o retrospekci, jelikož knihu napsala Bee a vypráví o minulosti, co se jí stalo, vzpomíná na

⁶⁰ SEMPLEOVÁ, Maria. *Kde se touláš, Bernadetto*. Praha: Plus, 2014, s. 268/269. ISBN 978-80-259-0301-8

zážitky, které se na sebe řetězově vážou. Ale můžeme se setkat i s vyprávěním, do kterého je vložen pohled jiného účastníka děje, a to díky e-mailové korespondenci. Pravidelnost příběhu nám podtrhuje datum, které se nachází uprostřed strany a na to navazují e-maily, dopisy nebo i vyprávění, která se vztahují k tomuto dni. Čas zde nenalezneme.

Ústředním motivem, jak už z názvu vyplývá, je útěk Bernadetty Foxové. Náhlý útěk, kterému předchází popisované události v příběhu. Nejen, že název předjímá, o čem kniha bude, ale i první neočíslovaná strana, odstavec vytržen z kontextu, který seznamuje čtenáře s náhlým Bernadettiným zmizením, knihu uvádí. Bernadetta je popisována jako psychicky labilní avšak vysoce inteligentní, padesátiletá matka Bee. Bernadetta je vystudovaná architektka, je manželkou Beeina otce a je nezaměstnaná. Nekomunikuje s okolím, jelikož má pocit, že jí v Seattlu nikdo nerozumí, zejména sousedé. Jmenovitě sousedka Audrey Griffinová, která je v textu nazývána jako „*moucha otravná*“. Do potyčky se spolu dostávají během příběhu zejména v začátcích. Na konci je to potom právě Audrey, která Bernadettě pomůže utéct. Audrey je velice blízká kamarádka s Su-Lin Leeovou Segalovou, která pracuje jako asistentka manžela Bernadetty, který pracuje ve firmě Microsoft. S Bernadettiným útekem je spjat důležitý moment, kdy si Bee k narozeninám přeje zájezd na Antarktidu, kterého se Bernadetta bojí, nakonec však, aby se vyhnula přemístění na psychiatrickou léčebnu, uteče právě na Antarktidu, což nikomu nesdělí. Přemístění domluví Bernadettin manžel, který pak ale svého činu lituje, jelikož následky jako zmizení nepředpokládal. Tomuto rozhodnutí předcházela i skutečnost, že Bernadetta poskytla veškeré osobní údaje i platební hesla fiktivní postavě Maňdžule Kapúrové, za kterou se schovává skupina, která krade lidem jejich identitu, což Bernadetta nevěděla. Bee je během této scény na internátní škole a o všem se dozvídá pomocí balíčku, ve kterém je veškerá e-mailová korespondence týkající se tohoto problému. Balíček je však bez zpáteční adresy.

Během příběhu Bee odkazuje na svou knihu, kterou dá například přečíst svému učiteli, který Bee následně pustí do dalšího ročníku, ačkoli zameškala mnoho hodin, když odmítala chodit do školy po zmizení matky. Toto je ona již zmiňovaná kniha, která je předlohou pro toto literární dílo.

Vše dopadne dobře, na Antarktidu se vypraví i Bee s otcem a s Bernadettou se Bee setká díky své vynalézavosti a inteligenci. Aniž by byla seznámena s dopisem, který ji Bernadetta odeslala s lokací, kde se nachází.

Tento typ románu v e-mailech nám poprvé poskytuje díky vypravovanému vloženému textu i obraz společnosti, ve které se hlavní postava nachází, popis prostředí, nálady, aj. Mezi další motivy můžeme řadit- vysokou inteligenci Bee i Bernadetty, honosný dům, který ale chátrá a není udržován aj.

Ve srovnání s předchozími literárními díly, můžeme vidět rozdíl především v tom, že v knize je čtenáři jasně sděleno, kde hlavní postava žije, s kým tam žije a průběh jejího dne.

Příběh se z jistého hlediska přiklání i k detektivnímu románu, hlavně v závěrečných kapitolách, kdy se hlavní postava snaží nalézt svou matku, o které věří, že není mrtvá, jak je jí to často nenásilně předkládáno. Vysoce inteligentní patnáctiletá dívka příběh vypráví spisovným hovorovým jazykem, který knihu správně podtrhuje. Časté jsou zde vulgarismy, hlavně od matky a také slangové výrazy. V textu, spíše než metafory, nalézáme přirovnání.

Kniha je opravdu výjimečná tím, že čtenáři představuje jiné uchopení tohoto typu románu. Jestli je toto kniha pro dospívající nebo spíše až dospělé je s otazníkem. Věkové rozdíly, se kterými se zde setkáme, se díky různým úhlům pohledu na věc stírají a čtenář lépe chápe myšlení postav. Na druhou stranu je zde hlavní postava opravdu silnou románovou hrdinkou, která zvládne a pevně věří ve svá rozhodnutí, která především končí pozitivně. Tato cílevědomost je na patnáctiletou slečnu velice výjimečnou. Ale právě tato vlastnost příběh správně směřuje.

3.1.4 REPUBLIKA BOSNA A HERCEGOVINA

- Jméno autora: Zlatko Topčić
- Název díla: Dagmar

Kniha Dagmar je epistolární fikcí. Ve slovníku literární teorie je fikce definována takto: *„tradice pojmu fikce, sahá až do antiky, kde se jím označovalo užití neskutečného příkladu*

*nebo přijetí neexistujícího předpokladu, v oblasti literatury pak obecně jakákoliv neshoda se skutečností.*⁶¹

Kniha Dagmar není obsahově bohatě vystavěnou knihou. Zato se může pyšnit svými tropy a figurami, které v textu převládají nad samotným příběhem a také častými citacemi jiných autorů a filozofickými úvahami. Velice dominující poetika řadí text až mezi experimentální.⁶²

Kniha čtenáře v úvodu seznamuje se situací v Sarajevu, kdy hlavní postava Dr. Oskar Feraget hovoří s bývalým prezidentem České republiky Václavem Havlem. Text je doplněn poznámkami pod čarou, které více determinují pocity Dr. Ferageta, *„Setkání s Václavem Havlem mě více vzrušilo jako příležitost poznat velikého dramatika než státníka a prezidenta Česka.*⁶³ Na konci úvodní části nalezneme převzatou fotografii z novin ze setkání v Sarajevu. Epistolární román začíná prosbou Dr. Ferageta o přečtení jeho nového románu Závěrečné slovo Václavem Havlem. Václav Havel odpovídá souhlasně. Avšak další e-mail je již kondolencí Dr. Ferageta, která je určena Dagmar Havlové. V podání této epistolární fikce však chybí označení časů odeslání e-mailů. A tak je čtenář odkázán pouze na zkratky **RE:/FW:** Abychom se neztratili a vždy věděli, kdo komu e-mail adresuje, v e-mailech v počátcích nechybí oslovení, které se ale v závěru vytrácí, kdy již postavy projdou vývojem vztahu. Hned od začátku korespondence je cítit z emailů od Dr. Ferageta jistý nátlak na Dagmar Havlovou, například: *„uplynulo již šest měsíců od naší poslední korespondence...Doufám, že za tím stojí jen nějaké banální technické problémy..., že jsem stále nedostal Vaši odpověď.*⁶⁴ Avšak Dr. Feraget je vytrvalý, a kromě většiny velice negativních e-mailů od Dagmar Havlové, občas přijde i nějaký, který vztah posouvá dále. Čtenář se zpočátku dozvídá o soukromí Dagmar Havlové více informací z e-mailů od Dr. Ferageta, než od Dagmar Havlové samotné. Dr. Feraget ji často vyzdvihuje za uměleckou dráhu herečky. Na začátku knihy je z korespondence cítit veliký odstup Dagmar Havlové od Dr. Ferageta. To se však v závěru

⁶¹ *Slovník literární teorie.* Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Tábořská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984, s. 112. ISBN 22-141-84

⁶² BURDA, Martin. Dagmar – epistolární fikce. ILiteratura.cz [online]. Praha, 1. 7. 2019 [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/41811/topcic-zlatko-dagmar>

⁶³ TOPČÍČ, Zlatko. Dagmar. 1. Praha: For Prague, 2017, s. 8. ISBN 978-80-904759-3-9

⁶⁴ TOPČÍČ, Zlatko. Dagmar. 1. Praha: For Prague, 2017, s. 43. ISBN 978-80-904759-3-9

knihy významně obrátí, když čtenář najednou čte e-maily od Dagmar Havlové směřované Dr. Feragetovi „*Spal jste s ní? Tělesně jste spolu obcovali...?*“⁶⁵

Situace se tedy v závěru knihy zcela obrací, z e-mailů představujících spíše filozofické monology o hodnotách života se stává syrová realita, která řeší základní lidské potřeby. Konec knihy představuje dopisování o sjednání schůzky, to se však v posledním e-mailu opět obrací na pouhou hru „*Pane Feragete! Opravdu jste uvěřil, že přijedu? Chtěla jsem jen konfrontovat Vás se sebou samým. Pro mě jste totiž nikdy ani nebyl skutečnou osobou.*“⁶⁶ Žádné důstojné vysvětlení nezájmu a neodpovídání ze strany Dr. Ferageta se již čtenář nedozví. A je tak odkázán na poslední e-maily Dagmar Havlové, které se nepodobají způsobu psaní těm prvním ani zdaleka. Dále jsou v úplném závěru knihy připojeny e-maily od Dušana Karpatského, vysvětlujícího, že český překlad s sebou přinese problémy, zejména ublížení na cti, duševní újmy apod. S tím však Dr. Oskar Feraget nesouhlasí a trvá na vydání knihy v České republice i pod podmínkou finanční sankce přidělené soudem. Po přečtení knihy tedy dokážeme odvodit, že se jedná o opravdovou epistolární fikci, která i když je oceňována literární kritikou, na obvyčejného čtenáře může působit až sklíčeně, co jsme jako lidé schopni přes e-maily vzkázat druhým osobám, nejlépe ve svůj vlastní prospěch. Jako je to právě v této knize.

Kompozice knihy je chronologická. Události na sebe navazují, s retrospektivními vsuvkami se můžeme setkat při vzpomínání na minulost Dagmar Havlové. Jazyk je spisovný. Vulgarismy zde nenalzáme, ani slangové výrazy. Opravdu zde dominují tropy a figury, obrazných pojmenování je zde užito mnoho. Na děj nahlížíme očima Dr. Ferageta. V tomto typu románu nenalzáme žádné doplňující texty, které by čtenáři popisovaly prostředí či aktuální pocity postav. Čtenář je opět odkázán pouze na e-mailovou korespondenci. Ústředním motivem je především získání pozornosti Dagmar Havlové na literární díla Dr. Ferageta a její názory, které rozvíjí další e-mailovou korespondenci. Či motiv oceňování velkých literárních děl a hluboké filozofické myšlenky.

Je patrné, že tento román je nazván fikcí. Ale vychází z osobní zkušenosti hlavního hrdiny a zároveň autora knihy Dagmar. Osobní zkušenost je dokládána právě fotografiemi na začátku knihy. Či přepsáním zprávy ohledně finanční pokuty při vydání tohoto díla.

⁶⁵ TOPČÍČ, Zlatko. Dagmar. 1. Praha: For Prague, 2017, s. 123. ISBN 978-80-904759-3-9

⁶⁶ TOPČÍČ, Zlatko. Dagmar. 1. Praha: For Prague, 2017, s. 131. ISBN 978-80-904759-3-9

Ocenění: „Nový život epistolárního románu, estetická, vernakulární e-mailová korespondence a kyber poetika...Svět, jenž Topčič umí mistrovsky literárně oživit.“ (Prof. Dr. Vedad Spahić, *Elektronske-knjige.org*, 2016)⁶⁷

3.2 VÝBĚR ROMÁNŮ V E-MAILECH V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

- Název díla: Hledání běžeckého těla
- Jméno autora: Jakub Češka

Kniha je rozdělena na dvě kapitoly - Praha a venkov. Děj je zprostředkován pomocí e-mailů, které jsou ale vždy odesílány pouze z jedné e-mailové adresy. Hlavní postava – Jakub přes e-maily komunikuje s kamarádem Brodym nebo Maximem. Jejich e-maily ale čtenáři zprostředkovány v knize nejsou. A tak si můžeme pouze domýšlet odpovědi, či vycházet z e-mailů Jakuba a jeho reakcí. E-maily vždy mají předmět, který odkazuje na obsah sdělení. Nechybí zde ani datum a čas odeslání.

Mezi časté časy odesílání e-mailů Jakuba patří vždy večer od 21:00 až do ranních hodin. E-maily můžou na první pohled působit, že nemají žádný věcný obsah sdělení. Jsou komplikované na čtení. Dějová linka se nevyvíjí, nijak negraduje. Nesetkáváme se s novými postavami. Děj samovolně plyne bez gradace textu či napětí. E-maily většinou popisují noční život Jakuba, noční známosti či jeho myšlenky o životě a také prosby o setkání na pivo, jelikož se cítí, že „nemá s kým pít“.

Jakub se prezentuje jako sportovec. Každý den chodí běhat. Jeho cílem je uběhnout maraton. Každé své běhání komentuje a hodnotí v e-mailech, např.: „*Jojo, dnes bylo slunce dobrý, já běžel k Bráníku, tepovku hlídal na 135, nekouřil, imunolog mě vyděsil, tříletá prognóza, nějak jsem tušil, že mi kyslíku ubývá, ale tak rychle?*“⁶⁸

Jedna z vedlejších postav, která se v knize objevuje, je ženská postava. Jmenuje se Dulcinea. Toto jméno je čitelné i z její e-mailové adresy- dulcinea@tiscali.cz. E-maily, které jsou právě této postavě adresované, jsou i jazykově nepatrně odlišné. Na rozdíl od e-mailů, které Jakub adresuje svým kamarádům.

⁶⁷ TOPČÍČ, Zlatko. Dagmar. 1. Praha: For Prague, 2017. ISBN 978-80-904759-3-9. Obálka knihy

⁶⁸ ČEŠKA, Jakub. *Hledání běžeckého těla*. Praha: Togga, 2008, s. 62. ISBN 978-80-903589-6-6

Jazyk převládá nespisovný, časté slangové výrazy. Časté jsou i vulgarismy. Děj se odehrává v Praze. V textu nacházíme pasáže, kdy Jakub běhá na Vyšehradě a vypráví své příhody, kdy předbíhá ostatní či si povídá s cizími ženami.

V knize bývá těžké se zorientovat. Pasáže monologů, které se prolínají s realitou, jsou velmi časté. V tomto literárním díle převládá roztržitá kompozice. Prolínají se nám zde časové roviny. Složité metafory a slangové výrazy podtrhují temnou atmosféru takových e-mailů, např.: „*Marně vysrkávám z láhve noci, těším se na Tvou pantomimu, a dycky mám strach, že na tu hru už nebudu mít, chtěl jsem toho zase říct víc, ale už i ta slova ve mně vyhasínají, až bych se pouštěl do podezřelejších podniků, v kerejch jsem dycky za urážku.*“⁶⁹

Karel Piorecký dílo Hledání běžeckého těla, ve studii *Prolegomena k tématu*, komentuje takto: „*Češkova kniha by se zásadně nezměnila, kdyby její jednotlivé kapitoly neměly hlavičku e -mailu a byly uvedeny jako klasický dopis.*“⁷⁰

⁶⁹ ČEŠKA, Jakub. *Hledání běžeckého těla*. Praha: Togga, 2008, s. 25. ISBN 978-80-903589-6-6

⁷⁰ PIORECKÝ, Karel. Česká literatura a nová média. *Prolegomena k tématu*. Česká literatura. 2012, 60(6), 821-850, s. 17. ISSN 0009-0468.

4 SMS ROMÁN

V českém prostředí zastupují poměrně silnou komunitu literární fóra. Na těchto fórech můžeme najít experimentální pokusy o literaturu. Ať už v podobě hypertextu, či SMS básní aj. Tato amatérská fóra jsou u nás zastoupena daleko více než ve světě. Podle slov Karla Pioreckého se jedná spíše o kulturní fenomén, než literární.⁷¹

SMS román se jako termín ustálil v českém prostředí. Oficiální název ale zní - *cell phone novel*. Z názvu můžeme vyčíst, že se jedná o text zapsaný pomocí mobilního zařízení. A jako tomu bylo u typu *e-mail novel*, i tento typ románu je určen pouze pro čtení v mobilním zařízení. Tedy čtenář si SMS román zakoupí na webovém portálu, stáhne do mobilního zařízení a text čte pomocí mobilního zařízení.⁷²

V českém prostředí se zatím neobjevilo mnoho takových románů. Příkladem nám ale může posloužit SMS román od Martina Vopěnky *Láska po SMS*. Dnes už je vydán i knižně a můžeme ho tak zakoupit v tištěné formě. *Láska po SMS* čtenáři představuje milostný příběh, který se vyvíjí pouze v mobilních zprávách. Některé zprávy jsou bez diakritiky, což evokuje důvěryhodnost psaní v mobilním zařízení. Krátkost a výstižnost podtrhuje tento typ románu, i když se setkáme i s pasážemi, které jsou lehce lyrizované a prokládané smajlíky (emoji).⁷³ Dalším SMS románem v českém prostředí je i *Bludice* od Zdeňka Kotrlého.

Bludici, Karel Piorecký, ve studii *Prologmena* k tématu, komentuje takto: „*Kotrlého Bludice je zcela poplatná žánru románu ve verších (byť volných), k digitální komunikační formě se hlásí pouze svým podtitulem.*“⁷⁴

Ve světě je termín *Cell phone novels* více známý než v českém prostředí. Je potřeba zmínit, že dříve SMS romány psali profesionální autoři. Kolem roku 2005 se však o tento typ románu a jeho psaní začali zajímat i amatérští autoři. V Japonsku jsou například

⁷¹ DEMELOVÁ, Karolína a Jonáš ZBOŘIL. Noví čeští autoři vyrostli na internetu. Experimentu ale nehoví. *Český rozhlas* [online]. 2016, 30.6. 2016 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/novi-cesti-autori-vyrostli-na-internetu-experimentu-ale-nehovi-5199237>

⁷² PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016, s. 183. ISBN 978-80-200-2578-4

⁷³ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016, s. 184/185. ISBN 978-80-200-2578-4

⁷⁴ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Prolegomena k tématu. *Česká literatura*. 2012, 60(6), 821-850, s. 17. ISSN 0009-0468

čtenáři na takový typ románu zvyklí. Spíše se ale jedná o autorky, než o autory, které píší milostné příběhy. Dokonce právě v Japonsku byl natočen i seriál na náměty právě takového románu.⁷⁵

Celkově lze literární díla, která spojují právě tato nová komunikační média, charakterizovat slovy Karla Pioreckého. „*Nové komunikační formy (e- mail, SMS) svou technicky determinovanou povahou literáty inspirovaly jak ke hrám, tak k využití kontrastu mezi lyrickým stylem a technicky chladnou a strohou formou.*“⁷⁶

⁷⁵ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Praha: Academia, 2016, s. 184/185. ISBN 978-80-200-2578-4

⁷⁶ PIORECKÝ, Karel. *Česká literatura a nová média*. Prolegomena k tématu. *Česká literatura*. 2012, 60(6), 821-850, s. 19. ISSN 0009-0468

ZÁVĚR

Romány v e-mailech, které byly podrobeny analýze, můžeme všechny vyhodnotit jako milostné příběhy, či příběhy s milostnými zápletkami. Toto ústřední zjištění nám napovídá, že tento typ románu má velké tendence k tomu takový motiv zahrnovat, ať už vzniká kdekoliv na světě. Zatím se neobjevil typ románu v e-mailech, který by se vyhnul milostné zápletce.

Prvotní záměry e-mail novel byly takové, že budou dostupné pouze v elektronické podobě. To se ale neudrželo a v rostoucí poptávce byly vydány i knižně. Označení e-mail novel se v českém prostředí ustálilo pod označením - román v e-mailech. V českém prostředí máme zatím pouze jeden původní román v e-mailech. Zatímco ve světě se dá hovořit o rozsáhleším měřítku.

Označení cell phone novels se v českém prostředí ustálilo pod označením - SMS román. SMS romány, vzniklé v českém prostředí, jsou dva. Ve světě je to opět širší měřítko.

Mezi spojitosti všech prezentovaných románů v e-mailech patří i důsledné označování data odeslání/přijmutí nebo čas. Tak jako většina románů v dopisech není prokládána vyprávěním osamostatněným od děje v dopisech, stejně je tomu i v románech v e-mailech. Jako výjimka nám posloužila kniha Marie Sampleové - Kde se touláš, Bernadetto?, kde jsou e-maily prokládané vyprávěním hlavní postavy.

Román v dopisech se liší od románu v e-mailech především zápisem. Román v e-mailech je zapisován s ohledem na e-mailovou korespondenci, kde se nedodrží tak striktně spisovný jazyk, členění textu či diakritika. Oba se ale vzájemně shodují ve formě, která je ohraničena datem odeslání/přijmutí a rozloučením se v závěru textu.

Závěrem můžeme konstatovat, že v poslední době je zřejmý jistý pokles v psaní nových románů v e-mailech. Dnes již e-mail považujeme za běžnou součást našeho života a nevyužíváme ho ke sdělování závažných zpráv, jako tomu dříve byly předurčeny dopisy, když nebyl možný osobní kontakt. Právě rychlost při psaní a následném odeslání e-mailů vede k postupnému vymezení dopisů psaných vlastní rukou. V dnešní době postupně e-mail nahrazují sociální sítě, které v dnešní době využívá větší procento lidí především ke sdělování osobních zpráv.

Jistá retardace se tedy začíná objevovat po vzniku sociálních sítí a následném připojení uživatelů z celého světa.

Toto zjištění by se dále mohlo podrobit většímu výzkumu v celosvětovém měřítku. A mohly by být vytvořeny výzkumy, které by potvrdily, zda romány v e-mailech stagnují či úplně upadají, jelikož společnost je nevyžaduje v takovém měřítku, jako tomu bylo na jejich vzestupu.

RESUMÉ

Novels in e-mails that have been analyzed can be classified as love stories. This main finding suggests that this type of novel tends to contain such a motive. Hasn't appeared yet e-mail novel that does not include a love plot.

At first, only electronic access was envisaged. Today, however, e-mail novels are published as a book, too. Designation e-mail novel is used in the Czech as a novel in e-mails. The same applies to designation cell phone novel. In the Czech is used SMS novel.

Continuity of all presented e-mail novels, are indication of time, date, subject. The novel in letters differs from the novel in e-mails mainly by writing. The novel in e-mails is written with respect to e-mail correspondence, where are not respected the strictly formal language, text structure or diacritics.

In conclusion, there has been a recent decline in the writing of new novels in e-mails. The speed of writing and sending e-mails leads to a gradual disappearance of handwritten letters. Nowadays, e-mail is gradually being replaced by social networks, which today use a larger percentage of people mainly for personal messages.

After the given rise of social networks and the subsequent connection of users from all over the world began to appear retardation. One mark of the retardation of writing going to be visible with new novels in e-mails by connection users from all over The World.

Moreover, this finding could be the subject of more global research. And research could be developed to confirm whether the novels in e-mails stagnate or be on the decline.

SEZNAM LITERATURY

BARTHES, Roland. *Kritika a pravda*. Liberec: Dauphin, 1997. Studie (Dauphin). ISBN 80-860-1953-5

BEAUMONT, Matt a Pavel MEDEK. *K@ncl: Román o arogantních šéfech, pracovních obědech a zatoulaných kalhotkách*. Praha 4: XYZ, 2017. ISBN 978-80-7505-800-3

CULLER, Jonathan. *Krátký úvod do literární teorie*. Brno: Host, 2002. ISBN 80-7294-070-8

ČEŠKA, Jakub. *Hledání běžeckého těla*. Praha: Togga, 2008. ISBN 978-80-903589-6-6

EAGLETON, Terry. *Úvod do literární teorie*. Praha: Triáda, 2005. Paprsek (Triáda). ISBN 80-861-3872-0

GLATTAUER, Daniel a Iva KRATOCHVÍLOVÁ. *Dobry proti severáku*. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-550-5

HODROVÁ, Daniela. *Hledání románu: kapitoly z historie a typologie žánru*. Praha: Československý spisovatel, 1989. ISBN 403-22-856

HOFFMANNNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2942-1

HRABÁK, Josef. *Čtení o románu*. v Praze: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. ISBN 14-618-81

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. Brno: Centa, 2005. ISBN 80-867-8503-3

CHARVÁT, Martin. *O nových médiích, modularitě a simulaci*. Praha: Togga, Metropolitní univerzita Praha, 2017. ISBN 978-80-87956-59-5

INGARDEN, Roman. *O poznávání literárního díla*. Praha: Československý spisovatel, 1967. Dílna (Československý spisovatel)

prof. PhDr. Jiří KRAUS, DrSc. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1578-3

LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-963-8

MACEK, Jakub. Poznámky ke studiím nových médií. Brno: Masarykova univerzita, 2013. I. ISBN 978-80-210-6476-8

MOCNÁ, Dagmar, Josef PETERKA a a kol. Encyklopedie literárních žánrů. Praha Litomyšl: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X

MANOVICH, Lev. Jazyk nových médií. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-2961-2

PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. Lexikon literárních pojmů. Olomouc: NAKLADATELSTVÍ OLOMOUC, 2002. ISBN 80-7182-124-1

POŘÍZKOVÁ, Lenka a Martina NAVRÁTILOVÁ. Literární a knižní kultura v digitálním věku. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2015. ISBN 978-80-87895-49-8

POSPÍŠIL, Ivo. Rozpětí žánru. Brno: SPRINT-PRINT, 1992. ISBN 1-3-23

PIORECKÝ, Karel. Česká literatura a nová média. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2578-4

RAK, Bohumil. Preromantismus. Praha: Společnost pro individualisaci výchovy v Praze, 1946

REJZEK, Jiří. Český etymologický slovník. Třetí vydání (druhé přepracované a rozšířené vydání). Praha: Leda, 2015. ISBN 978-80-7335-393-3

SEMPLEOVÁ, Maria a Olga BÁRTOVÁ. *Kde se touláš, Bernadetto*. Praha: Plus, 2014. ISBN 978-80-259-0301-8

Slovník literární teorie. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán Vlašín. Literárněvědné pojmy- J. Táborská, 2., rozš. vyd. Praha: Čs. spisovatel 1984. ISBN 22-141-84

Slovník literárních směrů a skupin. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. Pyramida (Panorama). ISBN 11-068-83

ŠRÁMEK, Jiří. Dějiny francouzské literatury v kostce. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-240-7

TOPČÍČ, Zlatko a Jaroslav Geraskov OTČENÁŠEK. *Dagmar*. 1. Praha: For Prague, 2017. ISBN 978-80-904759-3-9

WENDELL, Odom. Počítačové sítě bez předchozích znalostí. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0538-5

BURDA, Martin. Dagmar – epistolární fikce. ILiteratura.cz [online]. Praha, 1. 7. 2019 [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/41811/topcic-zlatko-dagmar>

BLECHER, George a Marek SEČKÁŘ. Šeptání na papíře. RozRazil: Revue na provázku - poutavý časopis. Praha 2: Kosmas, s. r. o., Lublaňská 34, 120 00, 2011, (36-40), 38-41. ISSN 1801-4755

DEMELOVÁ, Karolína a Jonáš ZBOŘIL. Noví čeští autoři vyrostli na internetu. Experimentu ale nehoví. *Český rozhlas* [online]. 2016, 30. 6. 2016 [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/novi-cesti-autori-vyrostli-na-internetu-experimentu-ale-nehovi-5199237>

HOST [online]. [cit. 2019-12-01]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/dobry-proti-severaku-kazda-sedma-vlna>

Kolektiv autorů. Ottův slovník naučný. PDF knihy zdarma ke stažení [online]. Praha, 1904, [cit. 2020-03-03]. Díl XXI. Dostupné z: <https://pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto21.pdf>

ŠANDA, Michal, Radim KOPÁČ, Aleš HAMAN, Jan SUK a Jakub ŠOFAR. Moderna s postmodernou všechno rozbily, takže lze psát cokoli a jakkoli...: Kulatý stůl na téma dopis a epistolární literatura. RozRazil: Revue na provázku - poutavý časopis. Praha 2: Kosmas, s. r. o., 2011, (36-40), 11-21. ISSN 1801-4755

PIORECKÝ, Karel. Česká literatura a nová média. Prolegomena k tématu. Česká literatura. 2012, 60(6), 821-850. ISSN 0009-0468

